

ТЕХНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

В статті проаналізовано взаємозв'язок економічної та технологічної безпеки регіону, відображено напрями розвитку інноваційної діяльності як складової технологічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, технологічна безпека, інноваційна система, регіон.

В статье проанализирована взаимосвязь экономической и технологической безопасности региона, отображены направления развития инновационной деятельности как составляющей технологической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, технологическая безопасность, инновационная система, регион.

Interrelation between economic and technological safety of region is analyzed and innovation activity development directions as a technological safety component are performed in this article.

Key words: economic safety, technological safety, innovation system, region.

Постановка проблеми. Відомо, що економічні можливості регіонів диференційовані через наявність різних географічних, історичних, демографічних і інших факторів. Тому, часто забезпечення економічної безпеки регіону пов'язується з реалізацією регіоном абсолютних і відносних переваг у володінні різними ресурсами (трудовими, фінансовими, природними, науково-технологічними).

Забезпечення державної економічної безпеки асоціюється з захистом національних інтересів, а при розгляді економічної безпеки регіону доцільно виділяти територіальні (регіональні) інтереси.

Протилежним поняттю «регіональний інтерес» є поняття загрози економічній безпеці регіону. Тобто, дотримання регіональних інтересів означає попередження і усунення відповідних їм загроз. Отже, виникає об'єктивна необхідність у проведенні аналізу загроз. При структуруванні економічної безпеки застосовують секторальний підхід, при якому система економічної безпеки являє собою сукупність безпеки різних сфер національної економіки. Складовими економічної безпеки, у даному випадку, є: макроекономічна безпека, фінансова безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційна безпека, технологічна, енергетична, соціальна, демографічна, продовольча та виробнича складові.

Основою технологічної безпеки держави (регіону) є наявність власного технологічного потенціалу, рівень якого має відповідати світовим стандартам та вимогам сьогодення, з огляду на що, основним завданням уряду з посилення технологічної безпеки є сприяння припливу в Україну новітніх

технологій із одночасним контролем їх експорту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання наукового обґрунтування ефективної реалізації національного науково-технічного потенціалу, а також проблем використання переваг міжнародної співпраці у науково-технічній сфері для вирішення завдань економічної безпеки знайшли відображення у дослідженнях В.П. Александрової, Ю.М. Бажала, В.М. Гейця, В.О. Гусєва, О.О. Лапко, Б.Є. Патона, В.П. Семиноженка, Л.І. Федулової та інших. Проте дослідженням технологічної безпеки на регіональному рівні приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення взаємозв'язку економічної безпеки та технологічної безпеки України на рівні регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Своєчасне виділення і реалізація повного спектра регіональних інтересів гарантує високий рівень економічної безпеки регіону. До основних територіальних (регіональних) інтересів відносяться:

- наявність регіональних бюджетно-фінансових та інших економічних засобів регулювання економіки;
- відповідність рівня і способу життя населення, його окремих прошарків і груп державним та світовим стандартам;
- існування можливостей для використання наявних ресурсів (у першу чергу трудових);
- функціонування внутрішніх та міжрегіональних зв'язків;
- стабільність суспільно-політичної і національно-етнічної ситуацій тощо.

Так, згідно [1, 2], регіон має прийнятний рівень економічної безпеки, якщо:

- регіональні управлінські структури спроможні проводити власну економічну політику в рамках загальнодержавної політики;
- регіональна соціально-економічна система характеризується високим ступенем диверсифікованості і здатна гнучко реагувати на різкі геополітичні зміни в рамках держави;
- запас ресурсів дозволяє регіону самостійно здійснювати великі економічні заходи при невідкладних соціально-вибухових ситуаціях у регіоні, що пов'язані з локальними економічними небезпеками, без очікування допомоги з боку держави;
- наявна ресурсна база дозволяє регіону допомагати суміжним територіям, де існуюча незбалансована економічна ситуація може негативно відбитися на регіональних економічних інтересах;
- рівень життя населення регіону не є нижчим від середнього по країні в цілому.

Загрозами технологічній безпеці є скорочення фінансування з боку державних і приватних інвесторів науково-технічної сфери, що приводить до згорання НДДКР, закриттю НДІ і конструкторських бюро, масовим звільненням висококваліфікованих фахівців, «витоку мізків».

Недосконалість і занепад системи підготовки і перепідготовки наукових і професійних кадрів приводить до того, що структура кадрів не відповідає потребам науково-технічного розвитку. Крім того, відставання рівня вітчизняної науки від рівня розвинутих країн і зростаюча залежність від Заходу обумовлює низьку конкурентоспроможність вітчизняних товарів на ринках високотехнологічної продукції і приводить до скорочення частки фінішних галузей і росту частки сировинних галузей.

Як загальнодержавні, так і регіональні суб'єкти управління схильні до так званого «інноваційного консерватизму», пов'язаного з недооцінкою важливості інноваційної політики в економічних перетвореннях із позицій довгострокових цілей. Це виражається у фінансуванні по залишковому принципу науково-дослідної сфери, створенні штучних бюрократичних перешкод при створенні нових організаційних структур і переході на наукомісткі технології тощо.

Проте на сучасному етапі розвитку економіки відсутність новітніх розробок в галузі науки і техніки може призвести до втрати як окремими регіонами, так і країною в цілому своїх позицій на внутрішньому і міжнародному ринках наукомісткої продукції. Прикладом такого роду політики є використання так званих міні-технологій (енергозберігаючих, екологічно чистих), що використовують місцеві ресурси.

Кожний регіон України має свої специфічні особливості, які значною мірою впливають на його технологічну безпеку. Так, розвиток інноваційної діяльності в різних регіонах України є вкрай нерівномірним, що в значній мірі пов'язано з рівнем розвитку інноваційної інфраструктури.

Аналіз наявної в Україні інфраструктури інноваційної діяльності, перш за все, свідчить про її нерозвиненість, функціональну неповноту, неспроможність охопити усі ланки інноваційного процесу. Сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури.

Так, за даними облдержадміністрацій станом на кінець 2008 року в усіх регіонах України діяло лише 24 інноваційних центри, 28 науково-навчальних центрів, 11 інноваційних бізнес-інкубаторів, 5 центрів інновацій та трансферу технологій, 23 центри комерціалізації інтелектуальної власності, 21 науково-впроваджувальне підприємство, 19 регіональних центрів науково-технічної та економічної інформації, 10 інноваційно-технологічних кластерів, функціонують нечисленні консалтингові фірми та небанківські фінансово-кредитні установи. В регіонах України практично відсутні венчурні фонди, а створення центрів трансферу технологій знаходиться лише на початковій стадії.

Суттєвою загрозою розвитку інноваційної інфраструктури в Україні є нерівномірність її розподілу за регіонами. Найвищий інноваційний потенціал мають м. Київ та Київська область.

Сьогодні на Київщині діють інноваційні центри різного типу, які накопичують досвід успішного супроводу інноваційних проектів на різних стадіях – Північний регіональний центр інноваційного розвитку, Інноваційний центр КП “Центр високих технологій та інновацій”, Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор, “Бізнес-інкубатор” та інші. Останнім часом помітно активізувався вузівський сектор, радою ректорів якого розроблений проект концепції “Університетські технопарки України”.

Розвиток інноваційної діяльності в Київській області також забезпечують: технологічний парк “Київська політехніка”, створений на базі Національного технічного університету України “КПІ”; “Агротехнопарк” при Національному університеті харчових технологій; технопарк “Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, створений при інституті фізики напівпровідників; Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона.

Крім того є області, де окремі елементи інноваційної інфраструктури більш розвинені, порівняно з іншими регіонами.

Зокрема, у Полтавській області створено 3 інноваційних бізнес-інкубатори, у Луганській - 5 науково-навчальних центрів, 4 науково-впроваджувальних підприємства, 9 небанківських фінансово-кредитних установ, в Рівненській області діє 8 науково-впроваджувальних підприємств, в Івано-Франківській представлені майже всі елементи інноваційної інфраструктури – технологічний парк, інноваційний бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної та економічної інформації, інноваційно-технологічний кластер, 3 центри комерціалізації інтелектуальної власності та 3 навчально-наукових центри.

Достатньо розвиненою порівняно з іншими регіонами України є інноваційна інфраструктура у Донецькій, Хмельницькій, Житомирській, Миколаївській та Харківській областях.

Разом з тим, є області, де з усіх елементів інноваційної інфраструктури представлено лише регіональний центр науково-технічної та економічної інформації (Сумська) або інноваційний центр (Чернігівська).

Для забезпечення впливу місцевої влади на розвиток інноваційних процесів в деяких регіонах України обласними державними адміністраціями було розроблено та затверджено регіональні інноваційні програми, в яких стратегічною метою діяльності цих регіонів визначено формування інноваційної моделі розвитку економіки.

Такі програми було затверджено, зокрема, в Черкаській області - “Обласна програма науково-технічного та інноваційного розвитку на 2008 - 2011 роки”, Запорізькій – “Цільова економічна програма інноваційного

розвитку Запорізької області на 2008-2012 роки.” Реалізація зазначених програм має створити підґрунтя для активізації інноваційної діяльності, створення інноваційної, науково-виробничої інфраструктури, забезпечення інтеграції освіти, науково-технічної сфери та виробництва як передумов інноваційного розвитку економіки регіонів, що усуне частину загроз технологічній безпеці регіону.

Стратегічні цілі державної політики в інноваційній сфері реалізуються не інакше, як через інноваційну інфраструктуру, що являє собою сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій та інституцій, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл — від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення.

Тому МОН України було розроблено та затверджено рішенням Уряду Державну цільову економічну програму “Створення в Україні інноваційної інфраструктури” на 2009-2013 роки” (постанова від 14.05.08 № 447) яка визначає організаційно-економічні умови здійснення технологічного прориву та формування постійної потреби в розробці та реалізації інновацій, ефективному використанні науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу.

Висновки. Економічна безпека регіону забезпечується через реалізацію комплексу регіональних інтересів за допомогою своєчасного попередження, локалізації і усунення загроз щодо неї.

Виклики економічного розвитку України обумовлюють потребу посилення регіональних аспектів технологічної безпеки за рахунок інноваційного розвитку, тобто розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної системи, створення ефективної інфраструктури для неї, функціонування якої має бути спрямоване на активізацію інноваційних процесів, забезпечення високих темпів економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полнарв С. Неявные угрозы энергетической безопасности Украины / С. Полнарв, В. Степанов [Текст]// Фондовый рынок. – 2000. – №36. – С. 18-19.
2. Ефремов К.И. Вопросы оценки экономической безопасности региона / К.И. Ефремов, Е.И. Георгадзе [Текст]// Вопросы статистики. – 2002. – №2. – С. 57-59.
3. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи : Аналітичні матер. до Парламентських слухань [«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізації них викликів»] / за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрощука; Ін-т екон. та прогнозування НАН України. [Текст]. – К., 2009. – 196 с.